

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ В ЗАДАЧАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Перегуда Юлія Андріївна*, кандидат географічних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та соціальних наук
Міжрегіональної академії управління персоналом;
доцент кафедри глобальної економіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

*ORCID 0000-0002-1434-2509

© Перегуда Ю.А., 2022

*Стаття отримана редакцією 12.08.2022 р.
The article was received by editorial board on 12.08.2022*

Вступ. Вимоги до гігієни та безпечності харчових продуктів, що виводяться на ринок, зростають як на міжнародному, так і на національному рівнях. Це призвело до змін у виробничих та підготовчих процесах, щоб дати можливість виробникам та керівникам агропромислових підприємств забезпечити якість та безпеку харчових продуктів. Це досягається шляхом контролю та запобігання забрудненню та втраті якості продукції на кожному етапі ланцюга виробництва, переробки та дистрибуції. Протягом останнього десятиліття все більше агропромислових підприємств впроваджують такі програми, як: належна сільськогосподарська практика (GAP); належна виробнича практика (GMP/GPP); аналіз ризиків та критичні контрольні точки (НАССР); системи управління якістю та безпечністю, такі як стандарти ISO 9001 та ISO 22000. Ці системи з'явилися у відповідь на втрату довіри споживачів до якості та безпечності харчових продуктів, потребу органів влади у захисті здоров'я споживачів та необхідність гарантувати якість та безпечність харчових продуктів у комерційних операціях. Безпека харчових продуктів все частіше з'являється на порядку денному більшості країн, головним чином у розвинених країнах світу, особливо з 1990 року, коли виникла криза губчастоподібної енцефалопатії великої рогатої худоби (ГЕВРХ), або «коров'ячого сказу», за якою послідувала поява надзвичайно патогенного вірусу пташиного грипу H5N1 («пташиного грипу») у 2003 році. У багатьох країнах ситуація ускладнилася спалахами харчових інфекцій та захворювань, а також збільшенням забруднення важкими металами.

Очікується, що тиск на підвищення якості та безпеки зростатиме. Тому виробники та підприємці повинні застосовувати проактивний підхід до питань якості та безпеки, оскільки, коли виникають проблеми, вони мають серйозні негативні наслідки для відповідної компанії. Вони також можуть мати глобальні наслідки для всього сектору, що виробляє та реалізує продукцію.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Дослідженню питань підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва та застосування інструментів фінансового управління присвячено праці багатьох дослідників, серед яких: Singh K., Hao Y., Ahmed E., Li Y., Miao X., Zheng D., Tang Y., Vasylytsiv T., Irtysheva I., Lupak R., Popadynets N., Shyshkova Y., Boiko Y., Ishchenko O., Béraud-Sudreau L., Marksteiner A., Lopes da Silva D., Tian N., Kuimova N., Wezeman P., Wezeman S. та інші [1–18].

Постановка завдання. Високо оцінюючи наявні наукові здобутки, все ж достатньо невисвітленим залишається питання застосування бюджетного планування як фінансового інструменту підвищення конкурентоспроможності виробників продукції тваринництва. Тож, ключовою метою даного дослідження є оцінка та ідентифікація порядку і механізму застосування інструментів бюджетування на підприємствах-виробниках тваринницької продукції та підвищення конкурентоспроможності.

Основний матеріал і результати. Важливість тваринництва як ефективного та економічного засобу виробництва продуктів харчування була поставлена під сумнів, так само як і його вплив на навколишнє середовище. Ці занепокоєння були висловлені, зокрема, з низки питань:

- конкуренція з альтернативними видами землекористування та з використанням зернових (і деяких коренеплодів та бульб) в якості корму для тварин або для споживання людиною;
- конкуренція за джерела вуглеводів та білків;
- неможливість досягти національних цілей щодо тваринних білків;
- лише деякі великі інвестиції в проекти розвитку тваринництва мали незначний успіх у підвищенні продуктивності, і вони мали обмежений вплив на сільське господарство;
- недостатня демонстрація того, як тваринництво може відігравати ключову роль у розвитку сталого сільського господарства в різних агроєкосистемах, а також неспроможність передачі відповідних технологій. Зокрема, більша частина приросту продукції тваринництва відбулася за рахунок збільшення поголів'я тварин, а не за рахунок підвищення продуктивності окремих тварин;
- деградація ресурсів та шкода довкіллю, спричинена вирубкою лісів, надмірним випасом худоби та забрудненням;
- внесок у глобальне потепління (метан від жуйних становить 2,5% від загального обсягу парникових газів);
- забруднення від концентрації підприємств інтенсивного тваринництва [1–5].

Багато з цих проблем є наслідком нездатності визначити відповідні технології та визначити стратегії розвитку тваринництва, які можна застосувати до окремих агроєкосистем. Часто технології передаються з розвинених країн у немодифікованому вигляді, замість того, щоб генерувати відповідні технології в самих країнах, що розвиваються. Імпортовані технології майже завжди не здатні подолати обмеження, що накладаються на місцеві системи ведення сільського господарства, або задовольнити соціально-економічні вимоги місцевих фермерів.

В сучасних умовах господарювання для успішного функціонування підприємствам важливо прогнозувати критичні ситуації та знаходити оптимальні рішення щодо їх подолання. Тому необхідно оволодіти методами та засобами управління, невід'ємною частиною яких є система управлінського обліку.

У сучасних досить складних економічних реаліях компанії шукають найбільш ефективні способи контролю за результатами діяльності компанії для здійснення господарської діяльності. Для успішної «гри» на ринку компаніям, які намагаються досягти успіху в боротьбі зі своїми конкурентами законними методами, необхідно мати власний стратегічний план розвитку, в якому відображаються цілі, завдання розвитку компанії та шляхи їх досягнення з урахуванням можливих сценаріїв відхилення від плану.

Бюджетування також служить для того, щоб максимально безболісно подолати ці непередбачувані фактори. Таким чином, можна сказати, що роль бюджетування на підприємстві в найбільш загальному вигляді полягає в тому, що воно являє собою основу для:

- процесу планування та прийняття управлінських рішень;
- оцінки фінансової спроможності організації;
- мотивації працівників та зміцнення фінансової дисципліни [6–9].

Дослідження підтвердили, що кожне підприємство може самостійно призначати бюджетування, яке буде відповідати їх вимогам щодо системи фінансових і нефінансових цілей, а також об'єктів фінансового планування. При цьому, визначаючи мету бюджетування, менеджмент компанії повинен враховувати, що будь-яка компанія переслідує індивідуальні цілі, використовуючи власний наявний інструментарій. Розробка бюджетів в рамках фінансового планування в організації, як в цілому, так і в окремих структурних підрозділах, має спільну мету цілепокладання цільових показників фінансової ефективності та результативності, виявлення критичних факторів, прогнозування фінансових результатів, фінансового обґрунтування життєздатності компанії або інвестиційних проектів, які вона реалізує [10].

В рамках бюджетування формування і контроль за станом бюджетів відбувається за бюджетними об'єктами, які називаються центрами фінансової відповідальності. Їх доцільно поділяти за видами діяльності та організаційною структурою підприємства. Центри фінансової відповідальності є не тільки точками виникнення витрат – місцями первинного споживання ресурсів, але вони також припускають, що відповідальність за досягнення встановлених планових показників у сфері доходів і витрат лежить на керівниках. Останні, при цьому, наділяються відповідними повноваженнями. В результаті побудови фінансової структури виникає ієрархія центрів фінансової відповідальності, очолювана топ-менеджером цієї системи, який несе відповідальність перед власниками компанії [11; 12].

Інформація про стан бюджетів дає керівництву компанії можливість проаналізувати фінансові результати діяльності структурних підрозділів компанії, визначити перспективні напрямки діяльності, а також напрямки для диференціації діяльності або структурної перебудови (згорання одного виду діяльності та розвитку іншого). На сьогоднішній день бюджетування є ключовим інструментом сучасного менеджменту, що сприяє підвищенню ефективності діяльності компанії. Використовуючи інструменти бюджетування, менеджери отримують можливість більш повно контролювати діяльність всіх структурних підрозділів організації, сприяти їх ефективній взаємодії та спрямовувати на досягнення спільних стратегічних цілей. Разом з тим, бюджетування дає можливість прогнозувати та оцінювати можливі ризики і, відповідно, оперативно вживати необхідних заходів. Особливої актуальності в умовах застосування цифрових технологій набуває фінансовий контролінг та внутрішньофірмове бюджетування, до функцій якого належать: планування грошових потоків; аналіз відхилень фактичних фінансових результатів діяльності організації від запланованих; формування ефективних управлінських рішень; управління грошовими потоками [13–15].

Бюджетний процес є досить складною управлінською системою, тому запровадження такої системи є досить тривалим і трудомістким процесом, який зачіпає широке коло методологічних, організаційних та технічних питань.

Загалом у бюджетному процесі виділяють наступні блоки:

- аналітичний блок, який включає методологію формування, контролю та аналізу зведеного бюджету, методологію формування окремих підбюджетів;
- обліковий блок, який включає збір ринкових даних, ведення бухгалтерського та оперативного обліку;
- організаційний блок, який включає функції підрозділів та правила їх взаємодії;
- програмно-технічний блок, що включає програмні та технічні засоби [11, 17].

Між цими складовими бюджетного процесу існує тісний взаємозв'язок. Вони являють собою інфраструктуру системи бюджетування на підприємстві. Наприклад, на підприємстві місце внутрішнього документообігу можна охарактеризувати як стик організаційних та облікових підрозділів [16]. При цьому, з одного боку, воно охоплює всю сукупність інформаційних потоків, які визначаються діючою системою управлінського обліку. З іншого боку, воно жорстко регламентується внутрішнім регламентом як сукупністю внутрішніх нормативних актів, що є частиною системи управління. В узагальненому вигляді можна виділити п'ять етапів організації системи бюджетування на підприємстві (рис. 1).

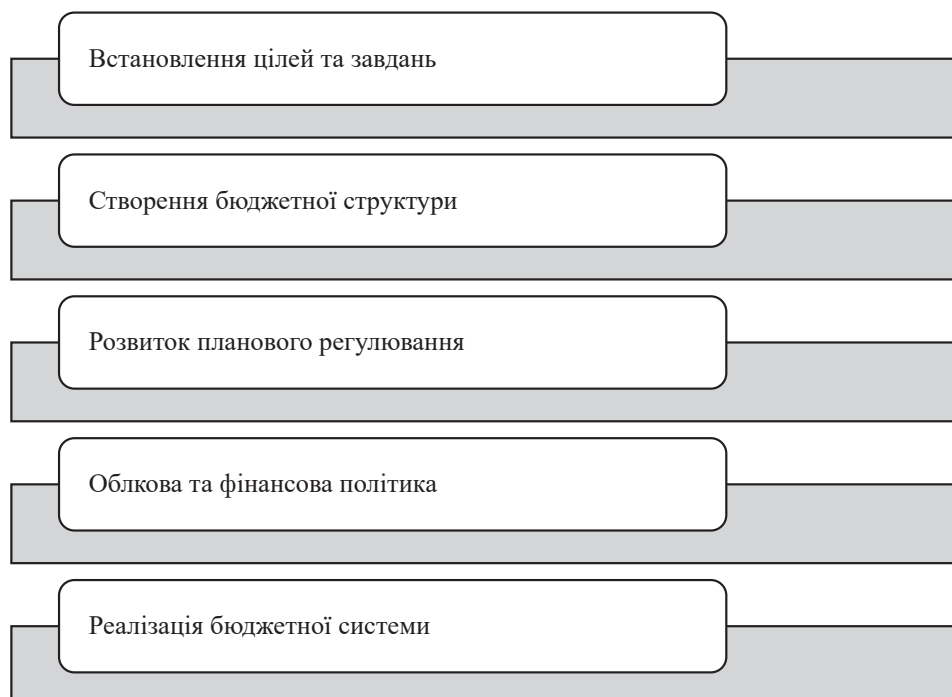


Рис. 1. Етапи розвитку бюджетної системи підприємств-виробників тваринницької продукції

Джерело: складено автором

Бюджет підприємства завжди розробляється на певний часовий інтервал, який називається бюджетним періодом. Правильний вибір тривалості бюджетного періоду виступає важливим фактором ефективності бюджетного планування. Як правило, тривалість бюджетного періоду становить один календарний рік, оскільки сезонні коливання кон'юнктури врівноважуються за даний часовий проміжок. Проте показники бюджету можуть встановлюватися індикативно і на більш тривалий період, тобто без прив'язки до планових показників і нормативів, які є обов'язковими до виконання [17].

У бюджетному процесі стадія складання зведеного бюджету не є єдиною. Процес в цілому являє собою замкнутий цикл управління фінансами, який складається з послідовних стадій (рис. 2).

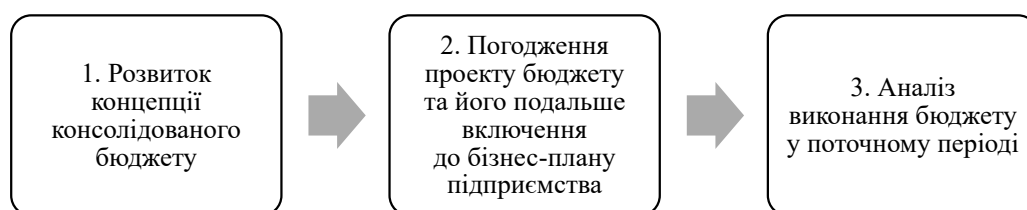


Рис. 2. Концепція консолідованого бюджету підприємств-виробників тваринницької продукції

Джерело: складено автором

В рамках розробки концепції зведеного бюджету здійснюється підготовка попереднього проекту бюджету на наступний плановий період. Особлива увага приділяється оцінці виконання планових показників рентабельності та прибутку. Для такої оцінки основою є розробка статей витрат, які включаються в калькулювання собівартості продукції. Оцінюється маркетингова програма (кількісні та якісні показники, зміни в ціновій та кредитній політиці). Після цього розроблений макет проекту бюджету коригується відповідно до змін внутрішніх і зовнішніх факторів. В процесі цього етапу витрачається величезна кількість людино-годин, задіяна велика кількість співробітників планово-економічних структурних підрозділів, які виконують бюджетні завдання: виробничі цехи, відділ логістики, фінансова дирекція, комерційна дирекція (відділ продажів) і т.д. [18].

На етапі затвердження зведеної бюджетної концепції формується остаточний проект бюджету, який потім включається в структуру бізнес-плану підприємства. На великих підприємствах рішення про затвердження зведеного бюджету може прийматися, як правило, спеціальним відділом фінансів або планування, після чого він затверджується президентом компанії, радою директорів, зборами акціонерів. Після затвердження керівництвом бюджет вже розглядається як готове керівництво до дії. На завершальному третьому етапі відбувається аналіз виконання бюджету за результатами періоду, що минув. Проводиться аналіз фінансового стану компанії. На його основі вносяться необхідні корективи в стратегію і тактику економічного розвитку організації.

Для розкриття всього потенціалу та ефективності системи бюджетування необхідний ряд умов, без яких система не може функціонувати.

Всі учасники ланцюга – від первинних виробників (постачальників), переробників, пакувальників, транспортерів та дистриб'юторів до точки продажу, закінчуючи споживачем – несуть спільну відповідальність за впровадження заходів щодо запобігання та контролю забруднення та псування харчових продуктів. Оскільки це так важливо, кожна ланка ланцюга повинна усвідомлювати проблему і діяти відповідально. Однак у більшості країн, що розвиваються, різні учасники демонструють дуже низький рівень обізнаності. Це, разом з недоліками в інфраструктурі виробництва, переробки та розподілу і поганими системами контролю, обмежує прогрес у цій сфері. Хоча багато країн досягли прогресу в секторі експорту агропродовольчої продукції, поки що ці зміни не мали достатнього впливу на виробничі та розподільчі ланцюги, що обслуговують внутрішні ринки [4-6].

Одним з основних завдань, що стоять перед установами, які сприяють підвищенню якості та безпечності харчових продуктів, є підвищення обізнаності серед агентів, задіяних у ланцюгу, щодо важливості якості та безпечності харчових продуктів та ролі кожного агента у досягненні необхідних поліпшень. Це має серйозні наслідки для виробництва, поводження з продуктами, переробки, розповсюдження та пов'язаних з ними практик. Це включає наступні концепції:

– розгляд сільського господарства як процесу перетворення ресурсів у продукти харчування, які люди збираються споживати; тому життєво важливим для стійкості сільськогосподарського сектору, а також агропромислових підприємств є забезпечення якості, безпечності та цілісності харчових продуктів;

– розуміння необхідності більш тісної інтеграції між різними ланками з метою підвищення якості та безпеки;

– важливість застосування ланцюгового підходу, коли всі задіяні агенти несуть спільну відповідальність за постачання безпечних та поживних продуктів харчування.

Висновки. Немає сумнівів, що в майбутньому торгівля харчовими продуктами буде регулюватися правилами та стандартами поведінки. На практиці ці правила будуть блокувати доступ до ринків країнам і підприємствам, які не дотримуються вимог внутрішнього або міжнародного ланцюга доданої вартості в частині добровільних або обов'язкових стандартів; вимог контролюючих органів країн-імпортерів та програм охорони здоров'я.

Ключовим висновком проведеного дослідження виступає доведення необхідності забезпечення ефективного застосування інструментарію фінансового управління діяльністю підприємств, зайнятих у сфері виробництва тваринницької продукції, задля підвищення конкурентоспроможності товарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Camba A.L. Estimating the Nature of Relationship of Entrepreneurship and Business Confidence on Youth Unemployment in the Philippines. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*. 2020. Vol. 7(8). P. 533–542. DOI: <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no8.533>

2. Jatmiko B., Irawan D., Machmuddah Z., Laras T. Factors Affecting Regional Government Financial Statements: Evidence from Indonesia. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. 2020. Vol. 9(2). P. 89–89. DOI: <https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0026>

3. Pangarso A., Astuti E. S., Raharjo K., Afrianty T. W. The impact of absorptive capacity and innovation ambidexterity on sustainable competitive advantage: the case of Indonesian higher education. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2020. Vol. 7(3). P. 2436–2455. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3\(65\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3(65))

4. Rojikinnor R., Gani A., Saleh C., Amin F. Entrepreneurship Determines Public Empowerment through Good Governance and Public Service Quality. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*. 2020. Vol. 7(11). P. 491–497. DOI: <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no11.491>

5. Béraud-Sudreau L., Marksteiner A., Lopes da Silva D., Tian N., Kuimova N., Wezeman P.D., Wezeman S.T. Mapping the International Presence of the World's Largest Arms Companies, SIPRI Insights on Peace and Security, No2020/12, December, SIPRI 2020. URL: <https://www.sipri.org/publications/2020/sipri-insights-peace-andsecurity/mapping-international-presence-worlds-largest-arms-companies>

6. Havlovska N., Pokotylova V., Korpan O., Rudnichenko Ye., Sokyrynyk I. Modeling of the process of functioning of the mechanism of economic security of foreign economic activity of enterprise taking into account weak signals and identification of risks and threats. *International Journal of Scientific & Technology Research*. 2019. Vol. 8(12). P. 2216–2522.

7. Piyash O., Yildirim O., Doroshkevych D., Smoliar L., Vasylytsiv T., Lupak R. Evaluation of enterprise investment attractiveness under circumstances of economic development. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 2020. Vol. 47. P. 95–113. DOI: <https://doi.org/10.2478/bog-2020-0006>

8. Levytska O., Mulska O., Ivaniuk U., Kunytska-Iliash M., Vasylytsiv T., Lupak R. Modelling the Conditions Affecting Population Migration Activity in the Eastern European Region: The Case of Ukraine. *Tem Journal*. 2020. Vol. 9(2). P. 507–514. DOI: <https://doi.org/10.18421/TEM92-12>

9. Shevchuk V.O., Synchak V., Zaverbnyj A.S., Baranetska O.V. Determinants of the current account balance and output in Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2019. Vol. 30. P. 186–195. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i30.179532>

10. Vasylytsiv T.G., Lupak R.L., Kunytska-Iliash M.V. Social Security of Ukraine and the EU: aspects of convergence and improvement of migration policy. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5(4). P. 50–58. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-50-58>

11. Vasylytsiv T., Irtysheva I., Lupak R., Popadynets N., Shyshkova Y., Boiko Y., Ishchenko O. Economy's innovative technological competitiveness: Decomposition, methodic of analysis and priorities of public policy. *Management Science Letters*. 2020. Vol. 10(13). P. 3173–3182. DOI: <https://doi.org/10.5267/j.msl.2020.5.004>

12. Jurayevich M.B., Bulturbayevich M.B. Attracting Foreign Investment In The Agricultural Economy. *International Journal of Business, Law, and Education*. 2020. Vol. 1(1). P. 1–3.

13. Jurayevich M.B., Bulturbayevich M.B. The Impact of The Digital Economy on Economic Growth. *International Journal on Integrated Education*. 2020. Vol. 3(6). P. 16–18.

14. Batirovich A.B., Yusufxonovich K.P., Bulturbayevich M.B. Improving the Efficiency of Management of Vertically Integrated Industrial Enterprises in the Management of Innovative Activities of Enterprises. *Design Engineering*. 2021. P. 10605–10618.

15. Ismatullayevich S.I., Bulturbayevich M.B. Development of small business and private entrepreneurship in the economy of the republic of Uzbekistan. *Academicia Globe: Inderscience Research*. 2021. Vol. 2(6). P. 419–425.

16. Li Y., Miao X., Zheng D., Tang Y. Corporate public transparency on financial performance: The moderating role of political embeddedness. *Sustainability*. 2019. Vol. 11(19). P. 5531.
17. Hao Y., Ahmed E.R., Singh K.S.D., Amran A. Innovation and diversity based organization culture and its effect on competitive advantage. *Opción*. 2019. Vol. 35(21). P. 1205–1216.
18. Singh K.S.D., Islam M.A., Ahmed E.R., Amran A. An empirical investigation into the major drivers of corporate social responsibility. *Opción*. 2019. Año 35, Especial No. 21. P. 1076–1090.

REFERENCES:

1. Camba, A.L. (2020), “Estimating the Nature of Relationship of Entrepreneurship and Business Confidence on Youth Unemployment in the Philippines”, *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, vol. 7(8), pp. 533–542. DOI: <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no8.533>
2. Jatmiko, B., Irawan, D., Machmuddah, Z. and Laras, T. (2020), “Factors Affecting Regional Government Financial Statements: Evidence from Indonesia”, *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, vol. 9(2), pp. 89–89. DOI: <https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0026>
3. Pangarso, A., Astuti, E. S., Raharjo, K. and Afrianty, T. W. (2020), “The impact of absorptive capacity and innovation ambidexterity on sustainable competitive advantage: the case of Indonesian higher education”, *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, vol. 7(3), pp. 2436–2455. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3\(65\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2020.7.3(65))
4. Rojikinnor, R., Gani, A., Saleh, C. and Amin, F. (2020), “Entrepreneurship Determines Public Empowerment through Good Governance and Public Service Quality”, *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, vol. 7(11), pp. 491–497. DOI: <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no11.491>
5. Béraud-Sudreau, L., Marksteiner, A., Lopes da Silva, D., Tian, N., Kuimova, N., Wezeman, P.D. and Wezeman, S.T. (2020), Mapping the International Presence of the World’s Largest Arms Companies, SIPRI Insights on Peace and Security, No2020/12, December, SIPRI 2020, available at: <https://www.sipri.org/publications/2020/sipri-insights-peace-andsecurity/mapping-international-presence-worlds-largest-arms-companies>
6. Havlovska, N., Pokotylova, V., Korpan, O., Rudnichenko, Ye. and Sokyrynyk, I. (2019), “Modeling of the process of functioning of the mechanism of economic security of foreign economic activity of enterprise taking into account weak signals and identification of risks and threats”, *International Journal of Scientific & Technology Research*, vol. 8(12), pp. 2216–2522.
7. Ilyash, O., Yildirim, O., Doroshkevych, D., Smoliar, L., Vasylytsiv, T. and Lupak, R. (2020), “Evaluation of enterprise investment attractiveness under circumstances of economic development”, *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, vol. 47, pp. 95–113. DOI: <https://doi.org/10.2478/bog-2020-0006>
8. Levytska, O., Mulska, O., Ivaniuk, U., Kunytska-Iliash, M., Vasylytsiv, T. and Lupak, R. (2020), “Modelling the Conditions Affecting Population Migration Activity in the Eastern European Region: The Case of Ukraine”, *Tem Journal*, vol. 9(2), pp. 507–514. DOI: <https://doi.org/10.18421/TEM92-12>
9. Shevchuk, V.O., Synchak, V., Zaverbnyj, A.S. and Baranetska O.V. (2019), “Determinants of the current account balance and output in Ukraine”, *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 30, pp. 186–195. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptop.v3i30.179532>
10. Vasylytsiv, T.G., Lupak, R.L. and Kunytska-Iliash, M.V. (2019), “Social Security of Ukraine and the EU: aspects of convergence and improvement of migration policy”, *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5(4), pp. 50–58. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-50-58>
11. Vasylytsiv, T., Irtyshcheva, I., Lupak, R., Popadynets, N., Shyshkova, Y., Boiko, Y. and Ishchenko, O. (2020), “Economy’s innovative technological competitiveness: Decomposition, methodic of analysis and priorities of public policy”, *Management Science Letters*, vol. 10(13), pp. 3173–3182. DOI: <https://doi.org/10.5267/j.msl.2020.5.004>
12. Jurayevich, M.B. and Bulturbayevich, M.B. (2020), “Attracting Foreign Investment in the Agricultural Economy”, *International Journal of Business, Law, and Education*, vol. 1(1), pp. 1–3.
13. Jurayevich, M.B. and Bulturbayevich, M.B. (2020), “The Impact of the Digital Economy on Economic Growth”, *International Journal on Integrated Education*, vol. 3(6), pp. 16–18.
14. Batirovich, A.B., Yusufxonovich, K.P. and Bulturbayevich, M.B. (2021), “Improving the Efficiency of Management of Vertically Integrated Industrial Enterprises in the Management of Innovative Activities of Enterprises”, *Design Engineering*, pp. 10605–10618.
15. Ismatullayevich, S.I. and Bulturbayevich, M.B. (2021), “Development of small business and private entrepreneurship in the economy of the republic of Uzbekistan”, *Academia Globe: Inderscience Research*, vol. 2(6), pp. 419–425.
16. Li, Y., Miao, X., Zheng, D. and Tang, Y. (2019), “Corporate public transparency on financial performance: The moderating role of political embeddedness”, *Sustainability*, vol. 11(19), p. 5531.
17. Hao, Y., Ahmed, E. R., Singh, K.S.D. and Amran, A. (2019), “Innovation and diversity based organization culture and its effect on competitive advantage”, *Opción*, vol. 35(21), pp. 1205–1216.
18. Singh, K.S.D., Islam, M.A., Ahmed, E.R. and Amran, A. (2019), “An empirical investigation into the major drivers of corporate social responsibility”, *Opción*, Año 35, Especial No. 21 (2019): pp. 1076–1090.

УДК 330

JEL B21, G14, L1, L22, L53

Перегида Юлія Андріївна, кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та соціальних наук Міжрегіональної академії управління персоналом; доцент кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України. **Інструменти фінансового управління в задачах забезпечення конкурентоспроможності продукції тваринництва.**

Одним з важливих факторів комерційного успіху компанії є бюджетування, оскільки воно допомагає менеджерам, відповідальним за конкретний бізнес-процес, чітко розуміти і виконувати поставлені перед ними завдання. Також допомагає оцінити можливості та вчасно спланувати їх досягнення, внести необхідні корективи, розробити план ресурсного забезпечення компанії. В сучасних умовах господарювання для успішного функціонування підприємствам важливо прогнозувати критичні ситуації. Виробники та підприємці повинні застосовувати проактивний підхід до питань якості та безпеки, оскільки, коли виникають проблеми, вони мають серйозні негативні наслідки для відповідної компанії. Метою даного дослідження є оцінка та ідентифікація порядку і механізму застосування інструментів бюджетування на підприємствах-виробниках тваринницької продукції та підвищення конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, продукція тваринництва, бюджетування, планування, фінансове управління.

UDC 330

JEL B21, G14, L1, L22, L53

Yuliia Perehuda, Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor at the Department of International Relations, Educational-Scientific Institute of International Relations and Social Sciences of the Interregional Academy of Personnel Management; Associate Professor at the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. **Financial management tools in the tasks of ensuring the competitiveness of livestock products.**

One of the decisive factors of commercial success of the company is budgeting, as it helps managers responsible for a particular business process to clearly understand and perform their tasks. It also helps to assess opportunities and plan their achievement in time, make necessary adjustments, develop a resource plan of the company. In the current economic conditions, it is extremely important for enterprises to predict critical situations for successful functioning. Producers and entrepreneurs should proactively approach the issues of quality and safety of products, because when problems arise, they have serious negative consequences for the respective enterprise. The purpose of this study is to evaluate and determine the procedure and mechanism for applying budgeting tools at livestock enterprises and improving competitiveness. In today's rather difficult economic realities, companies are looking for the most effective ways to control the results of the company's activities to carry out business activities. For a successful "game" in the market, companies that are trying to succeed in the fight against their competitors by legal methods need to have their own strategic development plan, which reflects the goals, objectives of the company's development and ways to achieve them, taking into account possible scenarios of deviation from the plan. Budgeting also serves to overcome these unpredictable factors as painlessly as possible. Information about the state of budgets gives the company's management the opportunity to analyze the financial results of the company's structural units, to identify promising areas of activity, as well as areas for differentiation of activities or structural reorganization (curtailment of one type of activity and development of another). Today, budgeting is a key tool of modern management, which contributes to improving the efficiency of the company. Using budgeting tools, managers are able to more fully control the activities of all structural units of the organization, promote their effective interaction and direct them to achieve common strategic goals. At the same time, budgeting makes it possible to predict and assess potential risks and, accordingly, promptly take the necessary measures.

Key words: competitiveness, livestock products, budgeting, planning, financial management.